
**OVER DE METSELAARS EN DE TIMMERLIEDEN IN HET MIDDEN
VAN DE 18^e EEUW TE GENT**

30 April 1540 is een voorname datum in de geschiedenis van de stad
Gent : op deze dag werd de Concessie Caroline afgekondigd.
Reeds in 1537 was er een conflict ontstaan tussen de stad Gent en Maria

van Hongarije nopens de betaling van hun aandeel in de bedde van 1.200.000 florijnen bestemd voor het lichten en onderhouden van een leger van 30.000 man om de inval van koning Frans I in Artesië te bestrijden. De moeilijkheden werden groter, zodat men kan spreken van een ware opstand van de stad Gent in 1539. In november 1539 ver trok Keizer Karel met een leger uit Spanje en op 14 februari 1540 trok hij, vergezeld van Maria van Hongarije en van 5.000 Duitse voetknechten de stad Gent in. Keizer Karel verbleef te Gent in het oud Prinsenhof tot 12 mei 1540. Op 29 april viel het vonnis : de Gentenaars werden schuldig verklaard en de straf werd uitgesproken. De goederen van de stad en van de ambachten werden in beslag genomen; de schepenen, dertig poorters, de deken van de wevers, tien man van ieder ambacht moesten in het openbaar vergiffenis vragen (Stropdraggers); de St. Baafsabdij zal verbouwd worden tot een versterkt kasteel (Spanjaardkasteel); de stad moet haar aandeel in de in 1537 gevraagde bedde betalen, alsook een boete van 150.000 gouden carolusgulden.

De volgende dag werd de Concessie Caroline afgekondigd. Hoe belangrijk ook voor de geschiedenis van Gent, in het raam van dit artikel is het onmogelijk deze Concessie te bespreken. De Concessie Caroline betekende het einde van de stedelijke onafhankelijkheid en bleef van kracht tot het einde van het ancien régime.

Om het vervolg beter te situeren is het nochtans wenselijk enkele artikels van de Concessie te citeren.

Artikel LXIX :

Dat van nu voort-aen binnen onse voorseyde Stede van Ghendt niet meer dan een-en-twintigh neeringen wesen sullen, ende tot 't voorseyde getal hebben wy gerestringiert ende restringieren 't oude getal van de dry-en-vyftigh neeringen ende Weevers der selve onse Stede van Ghendt, de welcke hare orden onderhouden sullen, soo hier naer volght, te weten

d'eerste Vleeschauwers

de tweede Visch-koopers

de derde Schip-lieden

de vierde Backers

de vyfde Brauwers

de seste Wolle-wevers

de sevenste Scheppers, Causemakers, Oude-kleer-koopers ende Drooghscheerders

de achtste Tapisiers, Tyck ende Lynwaet-wevers

de negenste Cruydieners, Caes-koopers, ende Keers-gieters

de thiende Merceniers, Rie-makers, Hoey-makers ende Schilders

de elfste Gaut-smeden ende Ten-gieters

de twaelfste Temmerlieden, Scheep-makers, Zaggers, Hout-brekers, Wage-makers, Schryn-werckers ende Hout-drayers

de derthienste Metsers, Tichel-deckers, Stroo-deckers ende Pleckers

de veerthienste Huvetters, Schoen-makers, oude-Schoen-makers

de vyfthienste wit ende swarte Leder-tauwers ende Hant-schoen-makers

de seshienste Grau-werckers, ende Lammer-werckers
de seventhienste Blau-verwers ende Rootverwers
de achthienste de neeringen van de Barbiers
de negenthienste Cuypers, Wyn-meters ende Wyn-schroyers
de twintighste Smeden ende Wapen-makers
ende de een-en-twintighste de Molenaers en de Olie-slagers
wel verstaende dat de neeringen gevoegt met de andere neeringen elck
in 't syne, syn gewoonlycke exercitie doen sal, sonder hem te ondervin-
den met de andere neeringen elck in 't syne, ten zy verkrygende alvoo-
ren de vryheyt in de maniere, die hier naer verklaert zal worden.

Artikel LXX

Dat de Makelaers, Lyn-drayers, Cooren-meeters, Pot-backers, Fruyteniers
ende Pynders geen neeringen meer en zullen zyn.

Artikel LXXI

Dat in elck van de voorseyde een-en-twintigh neeringen, in de plaetse
van de voorseyde Dekens, die wy geaboliert hebben, ende om te doen
d'officie dat sy plegen te doen, zal by onsen voorseyden Bailliu ende
die van de Wet van Ghendt, alle jare gecommiteert ende geinstitueert
worden, een poorter der selve Stede, niet doende eenige neeringe ofte
styl, die men heeten zal Overste van de neeringe.

Artikel LXXII

Dat boven de voorsyde Oversten noch gecreert ende gecommiteert zul-
len wesen in elck van de voorschreven neeringen twee gesworenen,....,
de welcke zullen gekosen worden by den voorseyden Oversten.

Artikel LXXIII

Dat een jegelyck wesende poorter onser voorseyde Stede van Ghendt
zal mogen komen in de voorseyde neeringen ende koopen de vryheyt
van dien, naer dien hy de preuve gedaen zal hebben ende betalende in
alles ses gouden Carolus guldens alleenlyck, te appliceren ten profyte
van de neeringe, ende men zal niet schuldig wesen eenigh recht van
leeringe.

Na deze wat lange inleiding komen we nu tot het onderwerp, namelijk
de ordonnantie van 9 maart 1756.

“De Keyserinne en Koninginne. Op het verhoog aen Ons gedaen van
wegens de Heuvesten, Gezwoorne, Ouderlingen en gemeene Supposten
der twee vrye Neeringen van de Meesters Metsers en Timmer-lieden van
de Stad Gend, inhoudende, dat op het vervolg van hunne Inzetene
Knegten der zelve Stad verleend zyn de Reglementen respectivelyk van
den 14 Maerte 1712, en van den 23 Juny 1719, by de welke onder
andere gestatueert is, dat de zelve Inzetene Knegten zoodaenigen vry-
dom zullen genieten, dat zy, by preferentie, voor alle andere vrede
Knegten, in alle werken door de Meesters Metsers en Temmerlieden
moeten worden geëmployeert, en al was 't dat dit voordeel de zelve
Knegten te meer had moeten aenmoedigen om neerstiglyk te werken
volgens hunne pligt, bevind men nogtans door de dagelyksche experien-
tie, dat zy door eene groote traegheyd en ledigheyd het werk verzuy-

men en zomwylen voor eenige dagen verlaeten, ten grooten intrest van het Publiek, hun betrouwende dat hunne Meesters niet mogen employeren eenigē vremde Knegten, zy altyd by preferentie moeten te werk gesteld worden, waer door het Publiek eenen afkeer heeft tot het bouwen; ZOO IS 'T dat Wy, om daer in te voorzien, en altoorens gehad hebbende het advis van die Raeden Fiscaelen van onzen Raede in Vlaenderen, en van die Schepenen vander Keure der Stad Gent, die daer op gehoort hebben, zoo de Meesters Metsers en Timmer-lieden, als hunne Knegten, genegen wezende ter bede der Supplianten, hebben geordonneert en gestatuëert, zoo wy ordonneren en statuëeren by dezen". Zo luidt de inleiding van de ordonnantie. Hier vernemen we, dat de meesters metselaars en meesters timmerlieden bij voorrang verplicht zijn inwoners van de stad Gent als knecht aan te nemen, maar dat de knechten hun werk niet zo ernstig opnemen. Na de motivering volgen de besluiten.

Artikel I : De meesters metselaars en meesters timmerlieden mogen thans zo wel Gentenaars als vreemden aanwerven als knecht, "zoo nogtans dat de Vreemdelingen by de Meesters geëmployeert, gehouden zullen zyn van elken dag dat zy werken, te betaelen tot eene groote, ten profyte van de armē Inzetene Knegten der zelve Metsers en Timmer-lieden, waer vooren den Meester zal moeten verantwoorden, en gehouden zyn alle maenden over te draegen in handen van den eersten gezworenen van de voorschreven vrye Meesters Metsers en Timmer-lieden, die danof de distributie doen zal, respectivelyk aen de arme, gebreekelyke en behoeftige Inzetene Metsers en Timmer-lieden Knegten, naer dien van aldies blyken zal by Certificat van hunnen Pastor.

Artikel II : De meesters zullen binnen de veertien dagen na het aanvaarden van een knecht aan de gezworene de naam, toenaam en geboorteplaats meedelen op straf van een boete van twaalf ponden parisis. De gezworenen houden een register, waarin de gegevens in verband met de knechten worden opgetekend.

Artikel III : In voornoemd register moet ook het loon van de knechten worden opgetekend "ten effecte van alzo te kunnen gezien en ondervonden te worden, zoo by de Knegten als by de Propriëtarissen van de Edificien, of er aen de eerste van hunnen loon niet en word onthouden, en ten laste van de tweede niet meer in rekening gebragt en word als zy Knegten zyn verdienende".

Artikel IV : Bij de eerste inschrijving van een knecht moet aan de gezworene twaalf grooten worden betaald; deze zal kosteloos aan de knechten en aan de eigenaars van de gebouwen inzage in het register moeten toestaan.

Artikel V : "Interdicerende wel serieuselyk aen de respective Meesters Metsers en Timmer-lieden, als mede aen hunne Knegten, iet van den loon te onthouden, of by schendeventerye hun met minderen loon te laeten contenteren als volgens hunne capaciteyt,...., op pene van by de eerste te incurreren eene boete van 100 ponden parisis en by de twee-

de de gene van XII ponden parisis, respectivelyk ten profyte van den Denonciateur”.

Artikel VI : “En om te voorkomen de klagten der Knegten nopende de levering van slegt Drinken-bier, 't gone voor dezen door de Meesters zoude geleverd geweest zyn, word geordonneert zoo Wy ordonneren by dezen, dat in 't toekomende de 2 stuyvers daegs (ten titel van 't Drinken-bier) aen de Knegten wekelyks zullen moeten betaelt worden door de Propriëtarissen of andere, eenige Werken ordonneerende, 't en waere de zelve Propriëtarissen liever hadden, in plaetse van de zelve 2 stuyvers, het zelve Drinken-bier in nature te leveren; interdicerende by dien aen de Meesters en aen de Knegten het Drinken-bier te leveren of van de Meesters te ontfangen, op de boete van VI ponden parisis.

Vermoedelijk vinden we hier de verklaring van het te Gent nog bestaande gebruik aan werklieden, zoals metselaars, timmerlieden, loodgieters, schilders en behangers tijdens hun werk bier aan te bieden.

Artikel VII : “Eyndelinge omme te verminderen de excessive onkosten met de welke men de Knegten voor dezen plagt te belasten, als wanneer zy naer voltrokken te hebben hunne Leer-jaeren, hun presenteerden tot het doen van hunne Preuve, om 't eynden dies te worden geadmiteert als vrye Supposten in de voorschreven twee Neiringen, zoo word mids dezen gestatueert en de bekostiging van teire in 't doen van de Preuve zoo in d'een als d'ander van de voorschreven twee Neiringen gelitimeert en bepaeld tot de somme van 12 ponden grooten courant, boven 6 guldens ten profyte van de Neiringe, ten 73 Artikel van de Concessie Caroline vermeld”.

M. VAN GENT

DOCUMENTAIRE FICHE

Toen wij verleden jaar een oproep richtten tot onze leden om mede te werken aan de opstelling van deze fiches door het insturen van inlichtingen over het Pakhuis, hadden wij ons verwacht aan een stroom antwoorden. Van onze meer dan 500 leden heeft één enkel er op gereageerd : Mejuffer J. Somers, die wij zéér hartelijk danken voor de moeite die zij zich getroost heeft ons talrijke interessante gegevens door te sturen en die wij hier graag als voorbeeld stellen.

HET PAKHUIS

Andere namen : Hôtel des Octrois - Openbare Stapelplaats - Messagerie - Middenkantoor.

Werd gebouwd op de Koornmarkt op de plaats die vrijgekomen was